

УДК 378.147:780.616.432:[378.091.3.11.3-051:78+159.955]

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.13>

Наталія ЗГУРСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фортепіанного виконавства та педагогіки мистецтва, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 01601

ORCID: 0000-0001-5273-4178

Бібліографічний опис статті: Згурська, Н. (2025). Педагогічні умови формування інтегративного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва у межах інструментально-виконавської підготовки (фортепіано). *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 86–94, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.13>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У МЕЖАХ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ (ФОРТЕПІАНО)

У статті висвітлені питання, пов'язані з особливостями формування інтегративного мислення майбутнього педагога-музиканта. Специфіка досліджуваного феномену полягає у його особливій цілісній спрямованості на оволодіння сукупними знаннями й умінями, які розширюють потенціал світовідчуття задля повноцінного розвитку професіонала як особистості. На думку автора, процес формування інтегративного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва має ряд характеристик: комплексні професійні утворення; інтелектуальні особливості творчої музичної діяльності майбутнього фахівця; можливості до створення нового, раніше не відомого, неординарного. Підґрунтям такої діяльності є цілісна світоглядна позиція, багаж знань і вмінь необхідних для здійснення продуктивної роботи, творчі здібності, що передбачають відмову від стереотипів у судженнях та діях. Для забезпечення ефективності означеного процесу автор пропонує педагогічні умови формування інтегративного мислення майбутніх педагогів-музикантів, які розуміються як комплекс фахово-спрямованих чинників, що сприяють цілісному світовідчуттю, здійсненню інтеграції знань й умінь, посиленню виконавської креативності, активності й самостійності на основі професійного й особистісного зростання. До таких педагогічних умов автором віднесено: забезпечення цілісності мисленнєвих процесів, впровадження проблемних форм навчання, проведення інтеграції мистецьких знань, розвиток креативності, творчої активності й самостійності особистості, створення позитивної атмосфери на заняттях, стимуляцію слухового самоконтролю, рефлексії, застосування сучасних інноваційних технологій. Також, у статті доводиться, що у своїй комплексній взаємодії визначені педагогічні умови забезпечують успішність інструментально-виконавської підготовки студентів вищих мистецьких закладів, адже сприяють цілісному здійсненню інтеграції знань та спеціальних умінь, посиленню виконавської креативності, особистісному й професійному вдосконаленню. Представлені автором педагогічні умови формування інтегративного мислення мають свою дієвість як у межах як усієї інструментально-виконавської підготовки майбутніх педагогів-музикантів, так й у ході занять з фортепіанного мистецтва.

Ключові слова: інтегративне мислення, формування інтегративного мислення майбутніх педагогів-музикантів, педагогічні умови формування інтегративного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва, інструментально-виконавська підготовка, заняття у класі фортепіано.

Nataliia ZGHURSKA

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor at the Department Piano Performance, and Pedagogy of Art, Ukrainian State University by Mykhaila Drahomanov, Pirogova str., 9, Kyiv, Ukraine, 01601

ORCID: 0000-0001-5273-4178

To cite this article: Zgurska, N. (2025). Pedagogichni umovy formuvannia intehratyvnoho myslennia maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u mezhakh instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky (fortepiano) [Pedagogical conditions for the forming integrative thinking of a future teacher of musical art withing the limits of instrumental-performing preparation (piano)]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 86–94, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.13>

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMING INTEGRATIVE THINKING OF A FUTURE TEACHER OF MUSICAL ART WITHIN THE LIMITS OF INSTRUMENTAL-PERFORMING PREPARATION (PIANO)

The article highlights issues related to the peculiarities of the formation of integrative thinking of a future teacher-musician. The specificity of the phenomenon under study lays in its special holistic focus on mastering cumulative knowledge and skills that expand the potential of worldview for the full development of a professional as a person. In the author's opinion, the process of forming integrative thinking of a future music teacher should have a number of characteristics: comprehensive professional education; intellectual features creative musical activity future specialist; opportunities for creation new, earlier not known, extraordinary. The basis of such activity is a holistic worldview, a wealth of knowledge and ability necessary to carry out productive work, creative abilities, What before they see refusal from stereotypes in judgments and actions. To ensure the effectiveness of the specified process, the author proposes pedagogical conditions for the formation of integrative thinking of future music teachers, which are understood as a complex of professionally directed factors that contribute to a holistic sense of self, the implementation of integration of knowledge and skills, the strengthening of performing creativity, activity and independence on the basis of professional and personal growth. The author includes such pedagogical conditions as: ensuring the integrity of thought processes, the introduction of problem-based forms of learning, the integration of artistic knowledge, the development of creativity, creative activity and independence of the individual, The creation of a positive atmosphere in classes, the stimulation of auditory self-control, reflection, the use of modern innovative technologies. Also, the article proves that in their complex interaction, the specified pedagogical conditions ensure the success of instrumental and performing training of students of higher art institutions, as they contribute to the holistic implementation of the integration of knowledge and special skills, the strengthening of performing creativity, personal and professional improvement. The pedagogical conditions for the formation of integrative thinking presented by the author are effective both within the framework of the entire instrumental and performing training of future teacher-musicians, and during piano lessons.

Key words: integrative thinking, formation of integrative thinking of future music teachers, pedagogical conditions for the formation of integrative thinking of future music teachers, instrumental and performance training, piano class.

Постановка проблеми. Інтегративний та інноваційний характер сучасної вищої освіти визначає необхідність підготовки ініціативних, творчих педагогів-музикантів, здатних до цілісного охоплення мистецьких явищ, реалізації творчого потенціалу, прийняття важливих рішень, спрямованих на вдосконалення освітнього процесу. Тому, можна з упевненістю стверджувати, що проблема розвитку інтегративного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва є актуальною та саме на часі. Досліджуваний феномен сприяє формуванню цілісної картини світу, комплексному самовираженню особистості, а також розвитку її професійних, креативних якостей. Відповідно, створення умов для розвитку інтегративного мислення майбутніх педагогів-музикантів посідає важливе місце у його інструментально-виконавській підготовці, зокрема у класі фортепіано.

Мета статті – визначити педагогічні умови формування інтегративного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва, показати їх важливість для удосконалення інструментально-виконавської підготовки майбутніх фахівців вищих закладів мистецької освіти.

Методологія дослідження ґрунтується на філософських положеннях про цілісність усіх явищ й процесів, включає взаємообумовленість

навчальних елементів, враховує основні позиції інтеграції спеціальних дисциплін мистецького спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим моментом у визначенні педагогічних умов формування інтегративного мислення майбутнього-педагога музиканта відіграють закономірності інтегрованого навчання, які здатні регулювати педагогічний процес. Необхідним для нашого дослідження стали положення про педагогічні умови організації активізації пізнавальної діяльності учнів в межах інтегрованого навчання, що визначені в працях Т. Голубенко, О. Барановської, С. Хатунцевої. До них науковці відносять: врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, пізнавального досвіду дітей даного віку; позитивну емоційну налаштованість учасників освітнього процесу; органічне включення елементів інтеграції в освітній процес; співпрацю та співтворчість учителя та учнів, створення системи міждисциплінарних понять. Характерно, що у вищій школі педагогічні умови відіграють роль каталізатора мисленнєвих процесів, креативних елементів, які передбачають стимуляцію творчих здібностей та мислення (О. Антонова, І. Грищенко). У межах педагогіки мистецтва, сучасні науковці (О. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка,

О. Хижна, О. Щолокова) всіляко підкреслюють важливість та корисність інтеграційних процесів у підготовці педагогів-музикантів. Інтеграція гуманітарних та музично-теоретичних знань і вмінь у процесі навчально-виконавської діяльності дозволяє створювати оптимальні умови для формування інтегративного мислення студентів різних спеціальностей і сприяє вихованню високоосвіченої творчої особистості майбутнього педагога-музиканта.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ефективність розвитку інтегративного мислення майбутніх вчителів залежить від низки педагогічних умов. У довідковій літературі надаються різні тлумачення поняття «умова». У філософському значенні, умова розглядається як універсальна категорія, яка стосується певних обставин, що впливають на процес, результат діяльності, властивості особистості. У психологічному аспекті умови розуміються як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що конкретно впливає на розвиток психічного процесу й характеризується активністю особистості або групи людей.

Сам термін «педагогічна умова» визначається як певна обставина, яка може гальмувати або прискорювати процес навчання. Педагогічні умови повинні мати системний характер, утворювати чітку структурну взаємодію, враховувати специфіку та особливості професійної підготовки студентів. Також можна вважати, що педагогічні умови, важливий елемент організації навчального процесу, який детермінує виховання та навчання, забезпечує цілісність, сприяє всебічному гармонійному розвитку особистості студента та створює сприятливі можливості для розвитку важливих професійних утворень, зокрема й інтегративного мислення. У цілому, педагогічні умови доцільно розглядати як певні обставини ефективності процесу підготовки спеціалістів у контексті певної професійної діяльності, оскільки вони забезпечують успіх формування конкретного явища (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006, р. 243). Відповідно, виникає взаємозалежність між поставленою педагогічною метою й вибором педагогічних умов для її досягнення.

При формуванні інтегративного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва важливим стає врахування педагогічних умов інтегрованого навчання. Як відомо, інтегроване

навчання спрямоване на формування цілісної картини світу на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей. Головна мета інтегрованого навчання – допомогти учням виробити цілісне бачення світу та самого себе, зайняти певну життєву позицію щодо природи та суспільства. Коли учні бачать зв'язки між різними предметами, їм легше зрозуміти й запам'ятати інформацію. Розвиток інтегративного мислення протікає більш успішно при розв'язуванні складних проблем, що надає можливість активізувати мисленнєву діяльність, зосередитись на знаходженні альтернативних варіантів рішення. Інтегроване навчання надає свободу вибору теми, змісту, засобів, які використовуються в організації педагогічного процесу. Відповідно, для ефективного проведення інтегрованого навчання необхідно створення певних педагогічних умов. Спеціально створені педагогічні умови інтегрованого навчання мають здатність регулювати педагогічний процес, можливість робити його компоненти співвідносними один до одного (Хатунцева, 2004, рр. 97–98). На думку Т. Голубенко педагогічними умовами організації активізації пізнавальної діяльності учнів в межах інтегрованого навчання є:

1. Врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, пізнавального досвіду дітей даного віку;
2. Позитивна емоційна налаштованість учасників освітнього процесу;
3. Органічне включення елементів інтеграції в освітній процес;
4. Співпраця та співтворчість учителя та учнів (Голубенко, 2021, р. 76).

О. Барановська, на основі аналізу теоретичних напрацювань у галузі міжпредметної інтеграції та міжпредметних зв'язків визначає наступні дидактичні умови інтегрованого навчання в аспекті реалізації інтегративного підходу: створення системи міждисциплінарних понять; добір змісту фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук для формування предметного змісту старшої школи; визначення кола сучасних технологій реалізації профільного навчання (Барановська, 2017, р. 48).

Слід зазначити, що педагогічні умови створюються свідомо й цілеспрямовано, з урахуванням особливостей педагогічного процесу, з метою забезпечення його ефективності.

Тобто – педагогічні умови є чинником успішності педагогічного впливу, за свідомо створеними обставинами. При цьому, у вищій школі педагогічні умови відіграють роль каталізатора мисленневих процесів, креативних елементів. Так, дослідник І. Гриненко визначає такі педагогічні умови розвитку креативності майбутніх педагогів під час навчання у вищій школі: оволодіння знаннями основ креативності; організація знаково-символьної діяльності; створення креативного клімату; аксіологізація гуманітарних знань (Гриненко, 2008, 20 р.). Основною умовою ефективності роботи з розвитку креативності майбутніх педагогів О. Антонова вважає, перш за все, високий рівень професійної та особистісної компетентності викладачів закладу вищої освіти, які здатні до постійного духовного і творчого зростання, зміни самого себе, усталених стереотипів у поглядах на світ (Антонова, 2009, рр. 77–78). Опора на креативні елементи музичної діяльності стає важливим й для нашого дослідження, однак не обмежується цим. Специфіка інтегративного мислення полягає у його особливій цілісній спрямованості на оволодіння сукупними знаннями й умінями, які розширюють потенціал світовідчуття задля гармонійного професійного й особистісного розвитку.

Враховуючи вище викладене, у нашому дослідженні під педагогічними умовами формування інтегративного мислення майбутніх педагогів-музикантів ми розуміємо комплекс професійно спрямованих чинників, що сприяють цілісному свідомідчуттю, здійсненню інтеграції знань й умінь, посиленню виконавської креативності, активності й самостійності на основі професійного й особистісного зростання, що забезпечує успішність інструментально-виконавської (фортепіанної) підготовки студентів вищих мистецьких закладів. До провідних педагогічних умов формування досліджуваного феномена ми відносимо: забезпечення цілісності мисленневих процесів, впровадження проблемних форм навчання, проведення інтеграції мистецьких знань, розвиток креативності, творчої активності й самостійності особистості, створення позитивної атмосфери на заняттях, стимуляцію слухового самоконтролю, рефлексії, застосування сучасних інноваційних технологій. Розглянемо більш ретельно кожен з означених педагогічних умов.

• **Забезпечення цілісності мисленневих процесів.** Цілісність й взаємопов'язаність є характерною ознакою інтегративного мислення. Це дозволяє керувати процесом навчання у різнобічному плані, застосовуючи знання одержані з різних дисциплін й включає власний професійний досвід. Інтегративне мислення передбачає роботу правого й лівого півкуль головного мозку та їх сукупну роботу, що характеризується поєднанням логіки, образності та емоційності. Результатом такого поєднання виступає ефективна творча робота інтегративного мислення.

У виконавській діяльності інтегративне мислення виявляється у цілісному охопленні музичного твору, побудові інтерпретаторської концепції, контролі слухової сфери. Охопити твір цілісно й водночас диференційовано дозволяють внутрішньо слухові уявлення, які оперують образними характеристиками й поєднуються з сприйманням та уявленням забезпечують створення цілісного музичного образу. Його відтворення у виконавській діяльності проходить як процес реального виконання на інструменті. Успішність такого виконання залежить й від особистості музиканта, наявності у нього спеціальних здібностей, артистичності й оригінальної неповторності. Об'єднуючи усі складні механізми в одне ціле, інтегративне мислення забезпечує успішне виконання музичного твору. Спрямованість виконавської діяльності від емоційно-чуттєвого до логічного осягнення музики може розглядатись як природний шлях проходження інтегративних мисленневих операцій. Інтегративна згортка фіксується у довгостроковій пам'яті та виявляє поєднання з усіма відділами кори головного мозку й усіма органами чуття. При забезпеченні цілісності мисленневих процесів відбувається гармонійне поєднання емоційного й логічного початків, встановлюється нерозривний зв'язок між ними, що складає сутність інтегративних явищ.

• **Впровадження проблемних форм навчання.** Інтегративне мислення є різновидом комплексного світосприйняття та творчого осягання й відрізняється оперуванням образами, асоціаціями, поєднанням та перенесенням різних вражень, думок, почуттів. Завдяки мисленню, взагалі людина проникає в сутність явищ та процесів, виділяє головне. Також діяльність мислення полягає в активному опе-

руванні чуттєвими й раціональними образами, на основі яких народжуються нові образи. Інтегративне ж мислення дозволяє переробляти інформацію за допомогою узагальнення і абстрагування. Особливістю інтегративного мислення є здатність виділяти загальні ознаки речей – узагальнювати на основі емоційних складових та послідовного логічного та аналізу. Наявність складних завдань при роботі інтегративного мислення зумовлює використання проблемного навчання. Воно, на думку більшості науковців, спонукає до самостійного набуття знань, активізації мисленнєвих процесів, котрі максимально націлені на пошук, вирішення поставлених завдань. Проблемне навчання трактується сучасною педагогічною наукою як система прийомів, які забезпечують цілеспрямовані дії педагога з організації включення механізмів мислення та поведінки студентів за допомогою проблемних ситуацій (Мировська, 2013, pp. 214–220).

У процесі проблемного навчання знання необхідно здобувати самостійно, шляхом вирішення поставленої проблеми. Це викликає пробудження інтересу, активізує пошукову діяльність, сприяє встановленню власної точки зору.

Для проблемного навчання характерно: визначення проблем; формулювання конкретної навчальної проблеми; встановлення шляхів її розв'язання; обрання найбільш оптимального варіанту рішення, його аналіз та за необхідності внесення коректив. Проблемне навчання у ході індивідуальних занять з фортепіано може включати систему методів і прийомів, у період застосування яких знання, уміння та навички формуються в результаті мисленнєвої пошукової діяльності з вирішення проблемних ситуацій та варіантів (можливо альтернативних) її розв'язання. Суттєвою ознакою проблемного навчання у класі фортепіано є наявність прихованої суперечності, яка складає невідоме знання. Для його пошуку необхідний самостійний аналіз суперечливої ситуації, добір варіантів її рішення.

Утворюючи комплекс різних чинників, проблемне навчання включає в межах викладання виконавських дисциплін: пошук потрібного звучання; створення інтерпретації музичного твору; знаходження відповідних виконавських прийомів. Проблемні індивідуальні заняття та поставлена проблемна ситуація сприяють ефек-

тивному розвитку інтегративного мислення, навчають критичному ставленню, творчому підходу до занять.

• Здійснення інтеграції мистецьких знань.

Сфера музичної педагогіки у своїй більшості орієнтована на виховання гармонійної особистості, що поєднує високопрофесійну майстерність із широкою особистісною досконалістю й неповторністю. Тут, на перший план виступає пізнання різних явищ та закономірностей не в ізольованому, а в цілісному вигляді, відповідно до їхніх внутрішніх взаємозв'язків і природних сполучень.

Інтеграція в освіті – це те, що об'єднує різні рівні та складові, де інтеграційний процес не вичерпується якоюсь однією або навіть безліччю конкретних форм. Педагогічна інтеграція відображає скоріше взаємопроникнення складових, які відображають об'єкт з різних сторін й сприяє ефективності навчального процесу. Інтеграція, як взаємодія та взаємопроникнення різних елементів, забезпечує можливості для отримання цілісного уявлення про світ.

Сучасні науковці всіляко підкреслюють важливість та корисність інтеграційних процесів у підготовці педагогів-музикантів. Інтеграція гуманітарних та музично-теоретичних знань і вмінь у ході навчально-виконавської діяльності у класі фортепіано дозволяє створювати оптимальні умови для формування інтегративного мислення студентів різних спеціальностей і сприяє вихованню високоосвіченої творчої особистості музиканта-педагога. За О. Хижною, поліцентрична інтеграція як засіб створення цілісної художньої картини світу, надає можливість зробити узгодженими зміст і різноманітні форми навчання, досягти наступності, систематичності та більш ефективного методичного забезпечення. Інтеграція у змісті підготовки вчителів для О. Хижної полягає не стільки в об'єднанні предметних галузей у рамках нових дисциплін, скільки у взаємопроникненні, поширенні фундаментальних структур, інтуїції, мислення і діяльності (Хижна, 2007, p. 16).

Велику роль у забезпеченні інтегративних процесів у виконавській підготовці майбутніх педагогів-музикантів, зокрема, у формуванні їхнього інтегративного мислення відіграє взаємодія зі світом літератури, живопису, архітектури, театру. Розглядаючи взаємодію із різними сферами художньої діяльності, студенти

можуть зрозуміти спільність завдань і естетичних принципів освоєння світу кожним мистецтвом. Осягаючи музичний образ твору в контакті з іншими видами мистецтва, майбутні вчителі чітко відчують єдність характерних прийомів, встановлюють спільні ознаки.

О. Щолокова відзначає, що трансформація в стихію музики отриманих від контактів з іншими художніми світами вражень, емоційних реакцій та душевних переживань призводить до яскравих результатів у творчій діяльності музиканта. Це дозволяє інтерпретатору піднятися на якісно інший, більш високий рівень усвідомлення та розкриття образу, наповнює його особистісними узагальненнями. Взаємодія музиканта із різними видами мистецтва у процесі роботи над інтерпретацією сприяє зміні масштабу художнього мислення, наповнює новим змістом. Уміння асоціативно мислити, всебічно охопити художнє явище розкриває творчі можливості виконавця, дозволяє успішне естетичне освоєння дійсності (Щолокова, 2009, 286 р.). Таким чином, йдеться про взаємодію, взаємовплив різних видів мистецтва та їхню інтеграцію у свідомості музиканта у вигляді художніх вражень, емоційних реакцій, душевних переживань з наступним втіленням у цілісній виконавській інтерпретації.

Здійснення інтеграції мистецьких знань позитивно впливає на розуміння цілісності усіх явищ й процесів дозволяє виявити спільні мистецькі закономірності, встановити зв'язки між ними, орієнтувати на змістовне наповнення та організацію виконавської діяльності на основі цілісної картини світу. Така спрямованість у класі фортепіано максимально сприяє формуванню інтегративного мислення майбутніх учителів.

*** Розвиток креативності, творчої активності й самостійності.** Креативність виступає важливою характеристикою інтегративного мислення. До креативності сучасні дослідники відносять творчі здібності людини, які характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних схем мислення і входять у структуру обдарованості. А. Маслоу вважав, що креативність – це творча спрямованість, спадковий здатність, яка притаманна усім, але втрачена під впливом середовища. П. Торренс у образній формі підкреслював, що креативність – це озна-

чає глибше копати, дивитися краще, виправляти помилки тощо. Від креативності залежить політ фантазії, здатність придумувати нове не ординарне. Це означає, що студенти у класі фортепіано мають як найбільше фантазувати, знаходити власні художні рішення. Посилення творчої активності значно впливає на інтенсивність виконавської діяльності. У сфері мистецької освіти творчу активність вивчали Л. Масол. О. Олексюк, О. Рудницька. О. Щолокова. Дослідження цих авторів внесли багато цінного у розуміння процесу формування творчої активності учнів у процесі музичного навчання. Розглядаючи дану якість у контексті формування інтегративного мислення студентів, можемо зауважити, що творча активність є інтегративною характеристикою особистості, яка показує широкий спектр діяльнісних моментів й забезпечує творчий пошук, самовдосконалення, професійне зростання, оригінальне вирішення навчальних завдань. Творча активність має характерні ознаки, такі як оригінальність, новизна, а також спонтанність, енергійність, вмотивованість. Стрижнем даної якості прийнято вважати внутрішню енергію, яка спрямовує особистість на постійний рух, розкриття проблемних питань (Згурська, 2021, pp.105-109). Тому, розвиток творчої активності стає важливою педагогічною умовою формування інтегративного мислення майбутніх вчителів. Значущим чинником успішності даного процесу є й розвиток самостійності майбутніх вчителів музичного мистецтва. Відомі педагоги підкреслювали, що найпершим завданням вчителя є не натаскування, а пробудження в учня власних знахідок, пошук потрібного звучання.

*** Створення позитивної атмосфери на заняттях.** Проведення успішного заняття залежить не лише від змісту та форми викладу матеріалу, але й від внутрішньої установки, взаємодії вчителя та учня. Якщо на уроці є дискомфорт, то це гальмує процес навчання й не розкриває студентів емоційно. Бажання бути краще, радість задоволення від занять – запорука успішності педагогічного впливу.

Позитивна атмосфера створюється завдяки взаєморозумінню, суттєвій підтримці, впевненості в своїх силах. Необхідними для забезпечення позитивної атмосфери є можливість захопити майбутніх педагогів, підвищити інтерес до твору, який вивчається чи буде вивчатися.

Незвичайні факти, чи представлення неординарного виконання твору відомим артистом або самим викладачем налаштовує студента на активність та ініціативність. Однак, щоб активно сприйняти та зіграти твір, студент має подолати деякі труднощі, тобто докласти певних зусиль. Запропонована діяльність має бути позитивною та творчою приносити задоволення. Для цього необхідний сигнал доброзичливості від педагога, що виявляється як добрий відгук, похвала, усмішка, підтримка. Вчитель має висловлювати свої розуміння доброзичливо, у форму поради, не привносячи свою верхність. Врахування індивідуальних особливостей студента стає основою для запровадження позитивної атмосфери на уроці фортепіано. Відповідно, до типу особистості, її схильностей необхідно залучати спеціальні прийоми та методи. Важливо дослухатись й до побажань студентів відносно вибору творів для вивчення.

• **Стимуляція слухового самоконтролю та рефлексії.** Формування інтегративного мислення безпосередньо пов'язане із вихованням слухової уваги. Постійний слуховий контроль – важливий елемент слухової контролюючої сфери. Проблему самоконтролю у виконавській діяльності розглядали В. Гізекінг, Н. Гуральник, Є. Куришев. Вони звертали увагу на необхідність слухового самоконтролю у процесі виконання, який здійснює контролюючу функцію, коригує виконання відповідного існуючого ідеального індивідуального образу. Він формується за допомогою внутрішньо-слухових уявлень й виконує роль ідеального зразка. На провідну роль внутрішньо-слухових уявлень вказував видатний піаніст В. Гізекінг. Його заняття за допомогою внутрішнього слуху стали знаковими для музикантів. Відомо, що В. Гізекінг міг вивчити незнайомий музичний твір у літаку, а потім його успішно виконати на сцені. Це свідчить про тісний взаємозв'язок між слухом та усіма музичними процесами, зокрема й самоконтролю. Важливість його стимуляції при формуванні інтегративного мислення майбутніх вчителів полягає у спрямованості на розвиток виконавської техніки, емоційної чуйності, реалізації творчого самовираження, рефлексії. Саме рефлексивні моменти стають характерними для формування інтегративного мислення. Самопізнання себе проходить як

аналіз власного «Я». При цьому аналіз своїх думок, почуттів відбувається у осмисленні самого себе, значущості власної особистості, індивідуального виконання та усієї музичної діяльності. У відтворенні музичних творів рефлексія означає усвідомлення особистісної неповторності, розуміння свого місця у світі звуків. Інтегративна рефлексія орієнтована на комплексне усвідомлення теоретичних знань та умінь, їх поєднання на основі цілісності звукових світів.

• **Застосування сучасних інноваційних технологій.** Сучасне суспільство пронизане новими технологіями, які впливають на створення новітнього інформаційно-комунікаційного освітнього простору. Він включає різні інформативні системи, дозволяє швидко знаходити потрібну інформацію, засвоювати її та аналізувати. Нові програмні засоби, що поєднують традиційне навчання музиці й можливості комп'ютерних технологій, дозволяють підвищити темп занять, покращити їх результати. Тому формування інтегративного мислення майбутніх вчителів музики має відбуватися з урахуванням новітніх інноваційних тенденцій в мистецтві та освіті.

Тенденція застосування інноваційних технологій, зокрема комп'ютерних у вищій музичній освіті стає майже незамінною. Через комп'ютер, проводяться заняття, важливі конференції, конкурси. Завдяки застосуванню комп'ютеру створюються нові можливості для комунікації музикантів – портали, форуми, блоги, живі журнали тощо. Інноваційні комп'ютерні технології об'єднують педагогів та студентів, сприяють швидкому обміну думками, пошуку необхідної інформації, розширюють межі творчої діяльності, сприяють об'єднанню та співробітництву (Фролова, 2019, рр. 145–152). Сучасні технічні засоби у класі фортепіано можуть використані при проведенні занять, поєднанні й порівнянні різних інтерпретацій та утворення власних вражень. Створення відео виконання або запису власного виконання сприяє продуктивній роботі над помилками. У цілому, систематичне використання сучасних технічних засобів дозволяє в межах музичного й зокрема фортепіанного навчання: покращити якість виконавської підготовки через нові можливості; допомагати розширити обсяг мистецької інформації; забезпечує підвищення ефективності

процесу навчання; уможливорює ознайомлення студентів із широким спектром музичних проблем; сприяє ефективному формуванню інтегративного мислення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інтегративне мислення є важливою професійною. якістю майбутнього вчителя музичного мистецтва. Ефективність його формування залежить від спеціально створених педагогічних умов, спрямованих на посилення комплексного креативного впливу, взаємопоєднання мистецьких й фахових дис-

циплін, стимуляцію активності та самостійності, забезпечення позитивної атмосфери на заняттях, використання інноваційних технологій. Цілісна взаємодія визначених педагогічних умов ґрунтується на загально-педагогічних положеннях про доцільну організацію спеціального навчання у вищій школі. Подальшими перспективами вивчення процесу формування інтегративного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва є аналіз принципів організації даного процесу, розробка спеціального методичного комплексу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О. Є. Технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. *Нові технології навчання* : зб. наукових праць. *Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах*. Спец. випуск № 58. Частина 1. Київ – Вінниця : Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2009. С. 77–85.
2. Барановська О. В. Технології інтегрованого навчання в старшій школі в умовах її профілізації. *Дидактика: теорія і практика*. Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2017. С. 45–49
3. Голубенко Т.О. Психолого-педагогічні умови активізації пізнавальної діяльності молодших школярів засобами інтегрованого навчання. *Наука, освіта, молодь*. Частина 1. 2021. С. 76–78.
4. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки [Текст] : автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.04. Гриненко Ігор Васильович : Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Т., 2008. 20 с.
5. Згурська Н. М. Розвиток творчої активності майбутнього вчителя музичного мистецтва у класі фортепіано. *Музичне мистецтво у освітологічному дискурсі* : зб. наукових праць. № 6. К., 2021. С. 105–110.
6. Мировська Ю. І. Створення творчого середовища як умова мотивації до формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 8, частина 1. 2013. С. 214–220.
7. Словник-довідник з професійної педагогіки / авт.- упорядник Семенова А. В. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.
8. Фролова Н. В. Характер міжособистісної взаємодії інтернет-залежних підлітків. *Вісник Херсонського університету. Серія «Психологія»*. Х., 2019. С. 145–152.
9. Хатунцева С. М. Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі [Текст] : дис....канд.пед. наук:13.00.04. Хатунцева Світлана Миколаївна ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків. 2004. 204 с.
10. Хижна О. П. Художньо-педагогічна діяльність учителя початкової школи. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова., 2007. 456 с.
11. Щолокова О. П. Методика викладання світової художньої культури. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 286 с.

REFERENCES:

1. Antonova O. Ye. (2009) Tekhnolohiia rozvytku pedahohichnoi kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennia pedahohichnykh dystsyplin. *Novi tekhnolohii navchannia* [Technology development pedagogical creativity future teacher in the process education pedagogical disciplines. New learning technologies] : Zb. naukovykh prats. *Dukhovno-moralne vykhovannia i profesionalizm osobystosti v suchasnykh umovakh*. Spets. vypusk № 58. Chastyna 1. Kyiv – Vinnytsia : In-t innovatsiinykh tekhnolohii

i zmistu osvity MON Ukrainy, Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky. P. 77–85. (in Ukrainian)

2. Baranovska O. V. (2017) Tekhnolohii intehrovanoho navchannia v starshii shkoli v umovakh yii profilizatsii [Technologies of integrated learning in high school in the context of its specialization]. *Dydaktyka: teoriia i praktyka*. Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, P. 45–49 (in Ukrainian)

3. Holubenko T. O. (2021) Psykholoho-pedahohichni umovy aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti molodshykh shcholkoliariv zasobamy intehrovanoho navchannia [Psychological-pedagogical conditions activation cognitive activity younger schoolchildren by means integrated learning]. *Nauka, osvita, molod. Chastyna 1*. P. 76–78. (in Ukrainian)

4. Hrynenko I. V. (2008) Pedahohichni umovy rozvytku kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnoho profilu u protsesi fakhovoi pidhotovky [Pedagogical conditions development creativity of future teacher humanitarian profile in the process of professional training] [Tekst] : Avtoref.dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Hrynenko Ihor Vasylovych : Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichniy un-t im. Volodymyra Hnatiuka. T., 2008. 20 p. (in Ukrainian)

5. Zghurska N. M. (2021) Rozvytok tvorchoi aktyvnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u klasi fortepiano [Development creative activities of future teacher of musical art in piano class]. *Muzychne mystetstvo u osvitolohichnomu dyskursi* : zb. naukovykh prats. № 6. K. P. 105–110. (in Ukrainian)

6. Myrovska Yu. I. (2013) Stvorennia tvorchoho seredovyscha yak umova motyvatsii do formuvannia khudozhno-komunikatyvnykh umin maibutnikh uchyteliv muzyky i khoreohrafi [Creating a creative environment as a condition for motivation for the formation of artistic and communicative skills of future teachers of music and choreography]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia* : zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. 8, chastyna 1. P. 214–220. (in Ukrainian)

7. Slovyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky, (2006) [Dictionary-reference book on the profession pedagogy] [avt.-uporiadnyk Semenova A. V.]. Odesa : Palmira, 272 p. (in Ukrainian)

8. Frolova N. V. (2019) Kharakter mizhosobystisnoi vzaiemodii internet-zaleznykh pidlitkiv. [The nature of interpersonal interaction of Internet-addicted adolescents]. *Visnyk Khersonskoho universytetu. Seriya «Psykhologhiia»*. Kh., P. 145–152. (in Ukrainian)

9. Khatuntseva S. M. (2004) Pedahohichni umovy adaptatsii vykladacha-pochatkivtsia do profesiino-pedahohichnoi diialnosti u vyshchomu navchalnomu zakladi [Pedagogical conditions adaptations lecturer – beginners do professional-pedagogical activities at the highest level to the educational institutions] [Tekst] : dys....kand.ped. nauk : 13.00.04. Khatuntseva Svitlana Mykolaivna; Kharkivskyi natsionalnyi pedahohichniy un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv. 204 p. (in Ukrainian)

10. Khyzhna O. P. (2007) Khudozhno-pedahohichna diialnist uchytelia pochatkovo shkoly. [Artistic and pedagogical activities of a primary school teacher]. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. 456 p. (in Ukrainian)

11. Shcholokova O. P. (2009) Metodyka vykladannia svitovoi khudozhnoi kultury, [Methodology for teaching world artistic culture] Kyiv : NPU im. M. P. Drahomanova., 286 p. (in Ukrainian)